
JAVNO OBRAZOVANJE I AKADEMSKO TEZGARENJE

NENAD VELIČKOVIĆ

Prije nešto više od godinu dana na portalu radija Deutsche Welle, na našem jeziku, objavio sam kolumnu pod nazivom *Laža i reciklaža*,¹ a na temu Zimskog seminarara za profesore i nastavnike srpskog jezika u osnovnim i srednjim školama u Srbiji, koji organizuje Društvo za srpski jezik i književnost. Tekst, kolumnistički površan i književno stiliziran, poentirao sam pitanjem hoće li (đaci, nakon ovog seminarara, podstaknuti nastavnicima koji su mu prisustvovali) *prepoznati sličnost između uručivanja certifikata i udaranja dange u čelo, hoće li plagirane doktorate pripisati ministrima iz Stradije? Ili će cijeli ovaj seminar, u svojoj suštini, ostati ono što, tradicionalno, oduvijek jeste – salto iz epike u metodiku i iz nacionalizma u pragmatizam, na opšte zadovoljstvo grupice okupljenih oko bogate patriotske tezge?*

Tekst je prenijelo nekoliko internet-portala, ali reagovanja nije bilo. U međuvremenu sam na međunarodnom naučnom simpozijumu u Zagrebu razmijenio nekoliko rečenica na ovu temu sa direktorom srbijanskog Zavoda za unapređenje obrazovanja, dr Zoranom Avramovićem, koji mi je obećao omogućiti uvid u proces dobijanja certifikata za održavanje ovakvih seminarara. Nakon što to obećanje nije ispunio, a pogotovo nakon što su neka od predavanja sa seminarara o kojem sam pisao, dakle onog održanog na Filološkom fakultetu u Beogradu, od 15. do 17. januara, objavljena, pokušaću kolumnističke primjedbe podržati akademskom diskursu primjerenim argumentima.

Razlog zašto to činim jeste pokušaj da doprinesem razumijevanju uloge koju katedre nacionalnih književnosti i jezika imaju u javnom obrazovanju u

---

¹ Nenad Veličković, *Laža i reciklaža*, *Deutsche Welle*, 18.1.2015. Dostupno na: http://www.dw.com/bs/laža-i-reciklaža/a-18198673#_ftn1

Srbiji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i, pretpostavljam, u drugim zemljama u kojima su društveno angažovane na isti ili sličan način. Tu mislim na aktivnosti koje obuhvataju: školovanje budućeg nastavnog kadra, učešće u kreiranju nastavnih sadržaja, pisanje ili recenziranje udžbenika i stručnu podršku nastavnicima, a u šta spadaju i seminari stručnog usavršavanja.

Žimski seminar je najmasovniji program stručnog usavršavanja nastavnika i profesora srpskog jezika u Srbiji. Tradicionalno se održava u vrijeme zimskog raspusta, na Filološkom fakultetu u Beogradu. (Do sada 55 puta.) Organizator je Društvo za srpski jezik i književnost koje su osnovali 1910. godine Aleksandar Belić, Pavle Popović i Jovan Skerlić. Trenutni predsjednik je Aleksandar Milanović, zamjenica je Zorica Nestorović, potpredsjednici Zona Mrkalj, Veljko Brborić i Boško Suvajdžić. Glavna djelatnost društva mogla bi se opisati kao podrška *nastavnicima i profesorima koji se bave proučavanjem i nastavom srpskog jezika i književnosti*, s ciljem da ta nastava bude *istraživačka i stvaralačka*.²

Na seminaru održanom u januaru 2015. godine učestvovalo je, po slobodnoj procjeni (prema popunjenosti velike sale; na sajtu Društva nema spiska profesora koji su prisustvovali seminaru i dobili *Potvrdu o učešću!*), oko 1200 ljudi. Svi učesnici platili su obaveznu kotizaciju u iznosu od 4500 dinara (36,5 eura), što znači da je bruto prihod organizatora, za tri dana pružanja usluga stručnog usavršavanja, po osnovu kotizacije, iznosio oko 40.000 eura.

Seminar je trajao tri dana i sastojao se od prijedpodnevnih plenarnih izlaganja/predavanja i poslijepodnevnog rada u sekcijama. Niz od 11 plenarnih predavanja otvoren je izlaganjem prof. dr Ljiljane Bajić na temu *Između sna i jave u 'Bašti sljezove boje' Branka Ćopića*.³ Rad u sekcijama (dva dana) sastojao od dva časa dnevno, koja

---

² Prema: http://drustvossj.fil.bg.ac.rs/?page_id=420&lang=lat

³ Četvrtak, 15. januar:

10.00–10.45 *Između sna i jave u Bašti sljezove boje* Branka Ćopića
(prof. dr Ljiljana Bajić)

10.45–11.30 *Savremena pitanja tvorbe reči u srpskom jeziku*
(prof. dr Božo Ćorić)

11.30–12.15 *O Svetom Savi u narodnoj književnosti* (prof. dr Boško Suvajdžić)

Petak, 15. januar:

9.30–10.15 *Srpski dijalekti danas* (akademik Slobodan Remetić)
10.15–11.00 *Imanentna metodika i proučavanje književnosti*
(prof. dr Aleksandar Jovanović)

11.15–12.00 *Etimologija u školskoj nastavi srpskog jezika: da li je potrebna i kako je dozirati?* (akademik Aleksandar Loma)

su polaznici birali u ponudi od ukupno 23.⁴ Za prisustvo seminaru nastavnici i profesori dobili su 18 bodova.

Subota, 15. januar:

9.30–10.15 Danilo Kiš – čemu književnost danas? (prof. dr Dragan Bošković)

10.15–11.00 O Vukovom Srpskom rječniku u nastavi (prof. dr Rajna Dragičević)

11.00–11.45 Predmetna nastava i međupredmetne kompetencije: konkurentski ili saradnički odnos (prof. dr Dragica Pavlović)

11.45–12.30 Da li je Vuk bio samouk? (Milovan Vitezović)

12.30–13.15 Srpski roman u 2014. godini (prof. dr Mihajlo Pantić)

4 Četvrtak, 15. januar:

Opšta mesta u Savinom žitiju Svetog Simeona (doc. dr Zorica Vitić)

Hamlet naš sagovornik (prof. dr Zorica Bečanović Nikolić)

Narodne epske pesme o Marku Kraljeviću: interdisciplinarni i integrativni pristup obrade (msr Aleksandra Bjelić; Dragana Cukić)

Noć skuplja od vijeka u Njegoševom pesničkom sistemu (dr Duško Babić)

Srpske pripovetke i priče o ratu u nastavi (msr Mladen Vesković)

Kreativno tumačenje pesničkih ciklusa i zbirki (dr Vukosava Živković i Valentina Vukmirović Stefanović)

Prefiksacija kao način tvorbe u nastavi srpskog jezika (msr Ana Randelović)

O nekim problemima klasifikacije glasova srpskog jezika (dr Ana Batas)

Jezičke igre u nastavi gramatike (doc. dr Vesna Lompar, Biljana Antić, Marija Marković i Saša Čorboloković)

Formulacije pitanja i “začkoljice” u testovima iz srpskog jezika za osnovnu školu (msr Katarina Begović)

Opšti standardi postignuća – obrazovni standardi za kraj opšteg srednjeg obrazovanja (primeri zadataka) (Ana Pejić, Kata Simić Mišić, Danijela Vujisić, Nenad Gugl)

Petak, 15. januar:

Metod usvajanja akcenta reči u nastavi (mr Aleksandra Antić)

Slika sveta srednjovekovnog čoveka u ogledalu staroslovenskog jezika (doc. dr Snežana Vučković)

Rusizmi i bohemizmi u nastavi srpskog jezika (msr Dragana Đurić)

Primena Rečnika SANU u nastavi srpskog jezika (msr Slobodan Novokmet i msr Marijana Bogdanović)

Ti su im bodovi važni i potrebni, jer prema Pravilniku o stalnom stručnom usavršavanju nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika (Sl. glasnik RS, br. 86/2015)

nastavnik, vaspitač i stručni saradnik dužan je da u toku pet godina ostvari najmanje 100 bodova iz različitih oblika stručnog usavršavanja iz stava 2. tačka 2. ovog člana, od čega najmanje 80 bodova iz odobrenih programa stručnog usavršavanja (čl. 22 tč. 2), pri čemu sat pohađanja obuke stručnog usavršavanja ima vrednost boda.⁵

Prema čl. 8 navedenog zakona najveći broj učesnika po grupi je 30 i za svaku grupu se angažuju najmanje dva realizatora, što praktično znači da plenarna izlaganja ne zadovoljavaju taj kriterij! A osim toga, za 1200 učesnika bilo bi potrebno organizovati najmanje 60 predavanja, u tri dana.

Očigledno je da Zimski seminar nije zadovoljavao kriterije Pravilnika jer je broj bodova koji se dodjeljuje veći od broja sati koje polaznici odslušaju.

Zašto ga je Zavod za unapređenje obrazovanja i vaspitanja ipak odobrio?

222 Računajući na javno iskazanu spremnost da sarađuje u vezi s temom tzv. *stručnog usavršavanja*, otvorenom u mom izlaganju na Simpozijumu u Zagrebu, pod njegovim moderiranjem, obratio sam se kolegi Zoranu Avramoviću, direktoru

---

Akcentat reči na morfološkom i sintaksičkom nivou u nastavi srpskog jezika (msr Nikola Radosavljević)

Umetnik u doba renesanse: gledati (ne) znači i videti (doc. dr Slavko Petaković)

U nebeskim sferama – Dositej Obradović, baloni i komete (mr Dragana Grbić)

Kad književnost peva: muzika u nastavi književnosti osnovnih i srednjih škola (ass. msr Mina Đurić)

Novi obrazovni standardi za kraj obaveznog obrazovanja za predmet Srpski jezik (prof. dr Zona Mrkalj)

Tumačenje romana *Seobe* pomoću podteksta iz *Knjige Propovednika* (prof. dr Olivera Radulović)

O kazivanju pesme *Plava grobnica* Milutina Bojića (Ratomir Rale Damjanović)

5 Jedanaest plenarnih predavanja u trajanju od 45 minuta (bez pauza!) plus četiri “rada po sekcijama” je ukupno petnaest. Ostala tri čini se da se odnose na pozdravne govore, razgovore s piscem i dodjele nagrada Društva.

Zavoda,⁶ molbom da mi stavi na uvid dokumenta kojima Zavod raspolaže, a u vezi sa Zimskim seminarom, slična onima koja sam tražio od Federalnog ministarstva obrazovanja u Sarajevu/Mostaru godinu dana ranije, i iz sličnog razloga – analize kvaliteta stručnog usavršavanja nastavnika jezika i književnosti u Kantonu Sarajevo.⁷

U nastavku prilažem cijelu našu prepisku:

-----Original Message-----

From: Nenad Veličković [mailto:omnibus@bih.net.ba]

Sent: Friday, December 04, 2015 7:30 AM

To: zoran.avramovic@zuov.gov.rs

Subject: zimski seminar

---

⁶ Prof. dr Zoran Avramović rođen je 1949. godine u Stalaću (Republika Srbija). Osnovnu i srednju školu završio je u Zemunu, a fakultetske studije na Univerzitetu u Beogradu. Diplomirao na Filozofskom fakultetu (odjeljenje za sociologiju), a doktorirao na Filološkom fakultetu u Beogradu sa doktorskom disertacijom pod nazivom *Politička misao Miloša Crnjanskog i njegovo književno stvaralaštvo*. Radio kao profesor na predmetima Sociologija kulture i Sociologija masovnih komunikacija na Filozofskom fakultetu u Kosovskoj Mitrovici i Fakultetu za kulturu i medije u Beogradu. Bio zamjenik ministra za Visoko i više obrazovanje u Vladi Republike Srbije 2000. godine. Na funkciji Državnog sekretara u Ministarstvu kulture i informisanja bio je od aprila do septembra 2013. godine. Objavio je 18 knjiga, dva udžbenika Sociologija i Kultura, preko 120 naučnih i stručnih radova u časopisima, zbornicima i knjigama kao i preko 160 radova različitog žanra (studije, istraživanja, polemike, kritike, eseje, recenzije). Podnio više od 30 saopštenja na naučnim nacionalnim i međunarodnim skupovima, koja su objavljena u izvodima ili u cjelini. Bio je urednik u tri značajna naučna časopisa. Uredio je monografije *Demokratija, vaspitanje, ličnost* (1997), *Dva veka obrazovanja u Srbiji* (2005). Uvršćen je u *Srpsku enciklopediju* (2010) u redakciji SANU i Maticе Srpske. Izvor: <http://www.zuov.gov.rs/direktor-zavoda/?lng=lat>

⁷ Namir Ibrahimović i Nenad Veličković, Spuštanje znanja: Analiza aktuelne prakse stručnog usavršavanja nastavnika BHS jezika i književnosti Kantona Sarajevo na primjeru seminara *Izazovi podučavanja bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti u suvremenom kulturnom i društvenom kontekstu*. Dostupno na: http://skolegijum.ba/static/biblioteka/54ee34667702c_Spustanjeznanja.pdf

Članak odgovara na nekoliko pitanja. Jedno je: Ko je i na osnovu kakvih i čijih potreba sačinio plan seminara? Odgovor: profesori fakulteta, na osnovu svojih trenutnih akademskih i finansijskih interesa.

Poštovani kolega Avramoviću,

Nadam se da ste dobro doputovali iz Zagreba i da možemo na ovaj, "elektronski" način nastaviti započeti dijalog, u kojem ste mi, između ostalog, obećali dostaviti potrebne podatke iz domena rada institucije na čijem ste čelu (Zavoda za unapređenje obrazovanja i vaspitanja Republike Srbije).

U vezi sa beogradskim zimskim seminarom iz januara 2015 (Društva za srpski jezik i književnost) zanimaju me, za početak, dvije stvari:

Prva je prijava sa programom kojom je Društvo konkurisalo kod Zavoda, i na osnovu koje je Zavod Društvu odobrio da organizuje seminar. Možete li mi poslati taj dokument, u kojem pretpostavljam da se nalaze i najave tema i obrazloženja njihove važnosti za nastavnu praksu.

Druga je u vezi s prvim: izvještaj komisije na osnovu kojeg je ZUOV odobrio izvođenje seminara.

Ovo mi je potrebno kako bih analizirao odnos univerzitetskih profesora (na katedrama za jezik i književnost) prema potrebama nastave i kvalitetu programa i udžbenika u osnovnim i srednjim školama.

U radu čiji sam koncept izložio na simpoziju u Zagrebu, na sekciji koju ste Vi moderirali, planiram uporediti praksu u Srbiji (Beograd) sa praksom u Bosni i Hercegovini (Sarajevo, Mostar).

S poštovanjem,
Nenad Veličković

From: "Zoran Avramovic" <zoran.avramovic@zuov.gov.rs>

Subject: RE: zimski seminar

Date: 4 December 2015 at 11:43:52 GMT+1

To: "Nenad Veličković" <omnibus@bih.net.ba>

Колега Величковићу, примио сам вашу молбу. Одговорићу у току следеће недеље јер су ме притисле ових дана неке обавезе.

Поздрав

Проф. др Зоран Аврамовић

директор

Завод за унапређивање образовања и васпитања

Фабрисова 10

Београд

011/206 80 05

----- Original Message -----

From: "Zoran Avramovic" <zoran.avramovic@zuov.gov.rs>

To: "Olivera Todorovic" <olivera.todorovic@zuov.gov.rs>

Sent: Friday, December 04, 2015 11:42 AM

Subject: FW: zimski seminar

Оливера види како да му одговоримо. Пошаљи прво мени одговор.

Проф. др Зоран Аврамовић

директор

Завод за унапређивање образовања и васпитања

Фабрисова 10

Београд

011/206 80 05

-----Original Message-----

From: Olivera Todorovic [mailto:olivera.todorovic@zuov.gov.rs]

Sent: Friday, December 04, 2015 1:41 PM

To: Zoran Avramovic

Subject: Re: zimski seminar

Поштовани директоре,

Дотичног можете упутити на сајт Завода, Каталог област за Српски језик и књижевност:

<http://katalog2015.zuov.rs/Default.aspx?oblast=29#kompetencije>

Програме: 656, 665 и 673 изводи Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Формулари, извештаји и процене комисија до сада нису биле доступне за јавност.

Срдачан поздрав,

Olivera Todorovic

Rukovodilac CPR

Zavod za unapredivanje obrazovanja i vaspitanja

Fabrisova 10

+381 65 533 10 53

225

On 09 Dec 2015, at 13:45,

Zoran Avramovic <zoran.avramovic@zuov.gov.rs> wrote:

Колега Ненаде, шаљем одговор од нашег саветника.

Проф. др Зоран Аврамовић

директор
Завод за унапређивање образовања и васпитања
Фабрисова 10
Београд
011/206 80 05

From: Nenad Veličković <omnibus@bih.net.ba>

Subject: Re: zimski seminar

Date: 9 December 2015 at 17:43:56 GMT+1

To: Zoran Avramovic <zoran.avramovic@zuov.gov.rs>

Poštovani kolega Zorane,

Link na koji me uputila vaša saradnica je nešto što već imam, i što sam imao i u izlaganju u Zagrebu, ali do čega tamo, zbog nedostatka vremena, nismo došli.

Mene, da ponovim, zanima ono “što nije do sada bilo dostupno za javnost”, a to su procjene komisija.

Ako postoji pravni razlog da se procjene komisija ne daju na uvid naučnoj javnosti, za koju vjerujem da joj u ovom slučaju pripadam – onda bih molio Vašu saradnicu da me uputi na pravilnik gdje je to precizirano.

226

U Sarajevu sam do sličnih dokumenata došao dosta teško, nakon dva mjeseca birokratskog odugovlačenja; i dalje vjerujem da će Vaša spremnost da mi u ovom pitanju pomognete, iskazana u Zagrebu, skratiti i olakšati tu proceduru u Beogradu.

Vjerujem da imate mnogo posla, i da Vam ovo nije prioritet.

Dalje mogu nastaviti komunikaciju i sa Vašom saradnicom, ako je ovlastite da u ovoj stvari nastupa u Vaše ime, i u dobroj volji da mi traženu dokumentaciju pošalje.

Srdačno,

Prof. dr. Nenad Veličković
Filozofski fakultet Sarajevo

From: “Olivera Todorovic” <olivera.todorovic@zuov.gov.rs>

Date: 14. decembar 2015. 12.36.54 CET

To: <omnibus@bih.net.ba>

Poštovani profesore Veličkoviću,

Obraćam Vam se u dogovoru sa direktorom Zavoda prof. dr Zoranom Avramovićem.

Kao što Vam je poznato Zavod svake druge godine raspisuje Konkurs za odobravanje programa stalnog stručnog usavršavanja nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika u skladu sa važećim Pravilnikom kojim su definisane procedure i uslovi konkursa.

Zavod na osnovu Pravilnika pravi odgovarajuće formulare za procenu pristiglih programa. U cilju unapredjivanja sopstvenog rada formulari se permanentno doradjuju.

U prilogu Vam šaljem formular na osnovu kojeg su komisije procenjivale programe koji se nalaze u važećem Katalogu.

Srdačan pozdrav,
Olivera Todorovic
Rukovodilac CPR
Zavod za unapredivanje obrazovanja i vaspitanja
Fabrisova 10
+381 65 533 10 53

From: Nenad Veličković <omnibus@bih.net.ba>

Date: 16 December 2015 at 13:28:01 GMT+1

To: olivera.todorovic@zuov.gov.rs

Poštovana kolegice Todorović,

Zahvaljujem Vam na odgovoru, i priloženom formularu; slika postupka procjenjivanja programa je s njim svakako jasnija.

Međutim, to još uvijek nije ono što sam konkretno molio – dva dokumenta: jedan koji se odnosi na program (aplikaciju) Društva za srpski jezik (a u vezi sa zimskim seminarom, ono što su poslali kao prijedlog); i drugi, ocjenu tog prijedloga, na osnovu kojeg je program prihvaćen. Dakle, kopije tih dokumenata, iz kojih će se vidjeti i ko potpisuje prijedlog i ko potpisuje ocjenu.

Iz Mostara smo takvu dokumentaciju od Federalnog ministarstva dobili tek nakon pozivanja na Zakon o pristupu informacijama, i uz veliki otpor.

(Tekst koji se odnosi na taj slučaj možete pročitati ovdje: http://skolegijum.ba/static/biblioteka/54ee34667702c_Spustanjeznanja.pdf)

Nadam se da u ovom slučaju, već i zbog dobre volje Vašeg direktora da mi pomogne u prikupljanju činjenica relevantnih za temu koju u svom radu istražujem, to neće biti ishod.

Još jednom hvala,
s poštovanjem,
Nenad Veličković

227

Iako je Zavod javna ustanova i njegov rad treba biti transparentan, i uprkos tome što bi direktoru, kao naučniku, morala biti akademska obaveza da ne ometa istraživanja i ne sakriva činjenice koje su mu dostupne, tražene dokumente, do danas (18.2.2016) nisam dobio.

Avramović se, međutim, u javnosti i u svojim stručnim radovima, na nauku često poziva. Nauka je za njega autoritet čiji se glas mora slušati. Posebno u obrazovanju. Protiveći se uvođenju teme Srebrenice u srpske školske programe, rekao je između ostalog i ovo:

Moderno obrazovanje (programi, udžbenici, rad nastavnika, nastavna sredstva) utemeljeno je na naučnim saznanjima. Školski programi i udžbenici, kao i svi drugi elementi nastavnog procesa, zasnivaju se na rezultatima naučnih znanja kako o prirodi, tako o društvu i čoveku. Stavljanje Srebrenice u kontekst nastave previđa činjenicu da u aktuelnim polemikama o ovom zločinu učestvuju obični građani, političari, sudovi (i pravnici) i poneki naučnik. Dominantan je politički govor, a u demokratskim društvima takav stav nije relevantan za prosvetu.

228 Ako neko misli da Srebrenica treba da uđe u školske programe, onda: 1) taj događaj mora naučno da se istraži, 2) i svi drugi zločini bi imali mesto u nastavnom programu.

Šta je problem sa Srebrenicom? Teorija pojma genocid. Ako težimo istini o društvenim događajima, onda je najpouzdanija naučna istina. Istina svakodnevnice, političara i sudija je ispod istine koju utvrđuje nauka. Političari i sudije koriste pojmove koje nauka utvrđuje, a to znači da nije konačna reč suda o nekom događaju (jer primenjuje pozitivne propise), već reč nauke iz čijih teorijskih postavki se izvode oblici prakse. Kako sada stoje stvari, naučni pojam genocida (istrebljivanje svih kategorija jedne nacije sa svesnom namerom i planom) ne može da se primeni na slučaj Srebrenica.⁸

Stav da *nauka utvrđuje pojmove* je iskaz osobe koja nauku razumije i praktikira kao ideologiju. Takva nauka ne zasniva svoj autoritet na metodu nego na naučniku – osobi koja ima titulu (prof. dr. mr. sci. prim. itd.) i član je grupe osoba s istim takvim titulama. Onaj ko utvrđuje pojmove ne mora da utvrđuje činjenice. Zato naučnik Avramović nema problem s tim što *njegova nauka* ni 20 godina nakon masovnih zločina u Srebrenici nije

---

⁸ Zoran Avramović, Uterivanje genocida u školu, *Nova srpska politička misao*, II.4.2010. Dostupno na: <http://www.nspm.rs/komentar-dana/uterivanje-genocida-u-skolu.html?alphabet=1>

ništa istražila i utvrdila, ali ima problem s onim što je sud na osnovu stotina, ili hiljada svjedočanstava, iskaza, materijalnih dokaza (dokumenata, fotografija), pa čak i priznanja okrivljenih o Srebrenici, zaključio. Njega kao naučnika zanimaju pojmovi, a ne činjenice. On misli da se nauka treba baviti *pravnim terminima* (iako njegova oblast nije pravna nauka), a ne činjenicama da je nekoliko hiljada zarobljenih ljudi u nekoliko dana ubijeno, zakopano, onda kratko vrijeme poslije toga ponovo kradom otkopano i kradom zakopano na drugom mjestu. Njega ne zanima kako je to bilo moguće i zašto se uopšte dogodilo, nego kako se to treba *naučno* nazvati. On se govoreći tako predstavlja kao *naučnik*, ali ga za tu temu i tu oblast kao naučnika ništa ne preporučuje, osim njegove titule i angažmana koji zahvaljujući njoj ima u obrazovnom sektoru.

Kao *naučnik* odgovoran za obrazovanje, dok izgovara rečenicu, naoko logičnu – *Ako neko misli da Srebrenica treba da uđe u školske programe, onda: 1) taj događaj mora naučno da se istraži, 2) i svi drugi zločini bi imali mesto u nastavnom programu* – on bi morao znati da u nastavnom programu neki zločini već imaju mjesto, i to uglavnom zločini vršeni nad Srbima. Također, on bi morao znati da ni svi događaji koji su ušli u školske programe nisu naučno obrađeni, osim ako pod *naučnom* obradom ne misli, a čini se da misli, na *ideološku* obradu.⁹

Pošto dokumenti međunarodnog suda nisu dostupni takvoj vrsti obrade, jer sadrže veliki broj utvrđenih činjenica i opisuju događaje s čvrstom kauzalnošću, *naučnik* Avramović nema interesa da se tim dokumentima bavi, pa ih jednim titovskim potezom ruke odbacuje kao politički govor koji u *demokratskim društvima nije relevantan za prosvetu*. Za njega nije konačna reč suda o nekom događaju (*jer primenjuje pozitivne propise*), već reč nauke iz čijih teorijskih postavki se izvode oblici prakse.

Glavni smisao ove, za njegov argument protiv *Srebrenice u školama*, ključne rečenice je jasan: ne treba vjerovati sudu nego nauci. A zašto? Zato što sud primjenjuje pozitivne propise (sic! Kakve bi druge trebalo da primjenjuje?), dok nauka iz teorijskih postavki izvodi oblike prakse (sic! Šta ovo uopšte znači? Kako se praksa izvodi iz teorijskih postavki? Kao svakodnevno ponašanje iz svetih knjiga?). Avramović, međutim (iz neznanja ili prepredenosti), previđa da teorijskim postavkama prethodi naučno utvrđivanje i povezivanje činjenica. Da bi se imale *teorijske postavke* o Srebrenici iz kojih bi se izvodili *oblici prakse* potrebno je najprije utvrditi šta se u Srebrenici desilo, da bi se o tome mogla imati neka teorijska postavka. A to njegova nauka propušta da učini.

Ima li on nešto protiv toga da se o Srebrenici govori u školama?

Nema, samo to što se govori treba biti naučno utvrđeno.

Kad će to biti naučno utvrđeno?

---

9 O čemu, barem što se književnosti tiče, čitalac može nešto više saznati iz moje knjige *Školokrečina*, Beograd, Fabrika knjiga, 2012.

Što se njega tiče, nikad. Njemu je dovoljno da, iako ne zna šta je u Srebrenici bilo, može da odlučuje o tome kako se to što ne zna treba zvati.

Zato njegova kvazilogika u zaključivanju o Srebrenici nije samo demagoška nego i duboko neetična, a kao takva i nenaučna. Ona je sasvim na liniji srpskog nacionalizma, koji koristi obrazovni sistem da bi manipulisao kolektivnim pamćenjem zajednice. Kad kaže da je svaka *istina koju utvrđuju političari i sudije ispod istine koju utvrđuje nauka*, on misli na nauku čiju istinu utvrđuje politika. I on tako misli bez velikog protivljenja u svojoj naučnoj zajednici, jer ona sama radije govori o *paradigmama* nego o istinama. I možda baš zato što tako misli vodi Republički zavod za kvalitet obrazovanja.¹⁰

Na inače vrlo preglednoj i korisnoj internet stranici Zavoda dostupna je informacija da su autori programa pod brojem 665, koji je akreditovalo Društvo za srpski jezik i književnost Srbije, četvero profesora s Filološkog fakulteta u Beogradu,

---

¹⁰ Stavovi Zorana Avramovića, upravo zbog funkcije koju obavlja, zaslužuju obuhvatniju analizu, za koju ovdje nema prostora. Ta bi analiza mogla krenuti od teksta Dejana Ilića *Demokratija za obrazovanje* (Reč, 82-29, 2013), gdje se on zalaže za koncept obrazovanja koji će pojedincu garantovati moralnu autonomiju, ljudsko dostojanstvo, slobodu, jednakost, ravnopravnost, demokratska prava i socijalnu pravdu, ocjenjujući (negativno) netom donesenu Strategiju razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine. Ilić tu pokazuje zašto tržište i identitet ne mogu definisati obrazovne ciljeve i identifikuje Avramovića kao jednog od učesnika u raspravi o obrazovanju koji pomenutim vrijednostima pretpostavljaju nacionalni identitet. U tekstu na koji Ilić upućuje Avramović (*Problemi modernizacije obrazovanja u Srbiji*, *Nacionalni interes* 3/2011. Dostupno na: <http://www.nacionalniinteres.rs/ni-2011-broj-03.pdf>) iznosi neke od lajtmotiva svoje ideološke perspektive, koje će ponoviti i u članku *Globalistička iskušnja* (U zborniku *Prevaspitanje čovečanstva, Globalizam i obrazovanje za "Novo doba"*, Cetinje, Svetigora, 2014, str. 9-30). Ti lajtmotivi, koji ocrtavaju njegov pogled na obrazovanje, su: *građanizacija* (*ideja građanina zauzima ključno mesto. Slabi se korpus identitetskih vrednosti a ističu u prvi plan kompetencija, egoizam, lokalizam*, str. 27); *globalizacija*, koja vodi ka gubljenju tradicije (*Kakav je to čovek koji se pomalja na talasu globalizacije? On zaboravlja na svoj duhovno-nacionalni identitet i prepusta se materijalističkim uživanjima svetskog društva*, str. 14); *sumnja u univerzalne vrijednosti i u koncept ljudskih prava* (*reč je o instrumentalizaciji demokratije i ljudskih prava za političke interese najrazvijenijih zemalja*, str. 14; *mora se postaviti pitanje ko definiše ljudska prava*, str. 18); *te zabrinutost za nacionalnu državu* (*Ostvarivanje globalne demokratizacije silom demonstrirano je na najbolji način u procesu međunarodnog rasturanja SFRJ*, str. 16; *demokratska kolonizacija sveta*, str. 18).

Katedre za srpski jezik sa južnoslovenskim jezicima. Također se vidi da su realizatori, njih ukupno 25, uglavnom s iste katedre (tačno: 21, uz jednog s Filozofskog fakulteta u Kosovskoj Mitrovici, jednog iz SANU i dvoje sa Filozofskog fakulteta u Novom Sadu).¹¹

II Autori programa: prof. dr **Boško Suvajdžić**, vanredni profesor Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpsku književnost sa južnoslovenskim književnostima; prof. dr **Veljko Brborić**, vanredni profesor Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpski jezik sa južnoslovenskim jezicima; prof. dr **Zona Mrkalj**, vanredni profesor Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpsku književnost sa južnoslovenskim književnostima; doc. dr **Aleksandar Milanović**, docent Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpski jezik sa južnoslovenskim jezicima, koordinator programa.

Realizatori (predavači): prof. dr **Boško Suvajdžić**, vanredni profesor Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpsku književnost sa južnoslovenskim književnostima; prof. dr **Veljko Brborić**, vanredni profesor Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpski jezik sa južnoslovenskim jezicima; doc. dr **Aleksandar Milanović**, docent Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpski jezik sa južnoslovenskim jezicima; prof. dr **Ljiljana Juhas-Georgievska**, redovni profesor Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpsku književnost sa južnoslovenskim književnostima; prof. dr **Dragana Vukićević**, vanredni profesor Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpsku književnost sa južnoslovenskim književnostima; mr **Ana Batas**, asistent Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpski jezik sa južnoslovenskim jezicima; mr **Balša Stipčević**, asistent Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpski jezik sa južnoslovenskim jezicima; prof. dr **Mihajlo Pantić**, redovni profesor Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpsku književnost sa južnoslovenskim književnostima; doc. dr **Slavko Petaković**, docent Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpsku književnost sa južnoslovenskim književnostima; mr **Milan Aleksić**, asistent Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpsku književnost sa južnoslovenskim književnostima; prof. dr **Valentina Pitulić**, redovni profesor Filozofskog fakulteta u Kosovskoj Mitrovici; prof. dr **Rajna Dragićević**, redovni profesor Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpski jezik sa južnoslovenskim jezicima; ma **Tomislav Matić**, master Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpski jezik sa južnoslovenskim jezicima; dr **Vukosava Živković**, profesor Žemunske gimnazije; ma **Nikola Radosavljević**, master Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpski jezik sa južnoslovenskim jezicima; ma **Slobodan Novokmet**, Institut za srpski jezik SANU; prof. dr **Olivera Radulović**, vanredni profesor Filozofskog fakulteta u Novom

Nazvati ovakav angažman univerzitetskih profesora sukobom interesa ne bi bilo sasvim tačno. Oni ne daju sami sebi ovaj posao u ruke. Oni su uostalom plaćeni da se na fakultetima bave naukom i nastavom. Istina, njima niko ne brani da osnivaju ili se učlanjuju u firme (tzv. udruženja ili društva, npr. *za srpski jezik i književnost*) i da onda preko tih firmi nude svoju naučnu robu i mušterijama koje nisu studenti.

Odgovornim se čini samo Zavod, koji o svom posredništvu (ili bi tačnije bilo reći *podvođenju*, jer publiku pribavlja kombinacijom prinude i ponude) ne želi da položi račun. Zavod, kome je osnovna zadaća *unapređenje kvaliteta*, smatra da je kvalitet iza kojeg stoji katedra neupitan i osigurava mu visoku cijenu na tržištu (čak 18 bodova!), ali jasne kriterije nema.

A da kriterija nema može se utvrditi analizom nekoliko objavljenih *materijala* sa Zimskog seminara.¹² Od četiri koja se bave književnošću, dva su powerpoint fajlovi (*prezentacije*), a dva teksta u Word-u.

Prvi, *Priče sa ratnom tematikom u srpskoj književnosti*, Mladena Veskovića, doslovno je predgovor njegovoj antologiji srpske ratne priče, *Epitafija rata*, koju je upravo bio objavio, skraćen za završni pasus u kojoj se direktno referira na antologiju. (Pogovor je u knjizi datiran na novembar 2014. Dakle, dva mjeseca prije Zimskog seminara.)

Sadu; doc. dr **Jelena Jovanović Simić**, docent Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpski jezik sa južnoslovenskim jezicima; ma **Jovan Čudomirović**, master Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpski jezik sa južnoslovenskim jezicima; prof. dr **Branka Jakšić Prović**, vanredni profesor Filozofskog fakulteta u Novom Sadu; ma **Mina Đurić**, master Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpsku književnost sa južnoslovenskim književnostima; doc. dr **Dragana Veljković Stanković**, docent Filološkog fakulteta u Beogradu, Katedra za srpski jezik sa južnoslovenskim jezicima.

Izvor: <http://katalog2015.zuov.rs/Program2015.aspx?katbroj=665&godina=2014/2015>

- 12 Ukupno deset, od čega četiri iz književnosti: *Umetnik u doba renesanse* (Slavko Petaković); *Priče sa ratnom tematikom u srpskoj književnosti* (Mladen Vesković); *Kreativno tumačenje pesničkih ciklusa i zbirki* (Vukosava Živković, Valentina Vukmirović Stefanović); *Žadaci prema obrazovnim standardima u oblasti Književnost* (Ana Pejić, Kata Simić Mišić, Danijela Vujisić, Nenad Gugl); i jezika: *Rusizmi i bohemizmi u nastavi srpskog jezika* (Dragana Đurić); *Prefiksacija kao način tvorbe u nastavi srpskog jezika* (Ana Randelović); *O nekim problemima klasifikacije glasova srpskog jezika* (Ana Batas); *Slika sveta srednjovekovnog čoveka u ogledalu staroslovenskog jezika (staroslovenski fontovi)* (Snežana Vučković); *Formulacije pitanja i "začkoljice" u testovima iz srpskog jezika za osnovnu školu (prezentacija)* i uručak (Katarina Begović); *Primena Rečnika SANU u nastavi srpskog jezika i književnosti* (Slobodan Novokmet, Marijana Bogdanović).

U tekstu nigdje ne obrazlaže kakve veze ta antologija ima s nastavnim planom i programom i šta bi nastavnici i profesori s tim njegovim izborom trebali da urade. Nema u tekstu korisnih klasifikacija, nema novih teorijskih pristupa ratnoj priči, nema problematiziranja teme rata u školskoj književnosti, nema ni trunke volje i napora da se antologija približi kontekstu školstva. Nema, što je najiritantnije, ni želje da se ranija i jedina prava namjena teksta sakrije. Kako onda objasniti prisustvo ovog predavača, ove teme i ovog teksta u programu Zimskog seminara, osim kao spregu ličnih interesa? Teško, bez relevantnih podataka (pozivna pisma i ugovori o angažmanu) koji bi bili dostupni javnosti.

A dostupni bi i javni morali biti, jer se radi o stvarima od opšteg društvenog interesa. Morale bi biti svima u nekoliko *klikova* dostupne informacije ne samo one najprizmenije, ko je kome i koliko za šta isplatio, nego i ono što je sistemski i dugoročno mnogo važnije: ko je zaključio da nastavnici i profesori od ove i drugih ponuđenih tema mogu imati koristi? I kakve koristi? I kako?

Drugi materijal – radionica *Kreativno tumačenje pesničkih ciklusa i zbirki* (Vukosava Živković, Valentina Vukmirović Stefanović) sastoji se od tri prijedloga za metodičku obradu tri nastavne jedinice: *Istorijski, legendarni i epski lik Marka Kraljevića* (1), *Prilozi za analizu Đulića* Jovana Jovanovića Zmaja (2) i Vasko Popa: *Uspravna zemlja* (analiza zbirke pesama).

U prvom su problematične najmanje dvije stvari.

Prva, izbor pjesama koje se obrađuju – *Marko Kraljević i brat mu Andrijaš* (bugarštice, teorijsko objašnjenje pojma), *Uroš i Mrnjavčevići* (tekst *Marko se proizvođa u junaka* Miodraga Pavlovića), *Marko Kraljević i vila* (mitološka bića), *Oranje Kraljevića Marka*, *Marko Kraljević ukida svadbarinu*, *Marko pije uz ramazan vino* (odnos Marka Kraljevića prema Turcima), *Marko Kraljević i Beg Kostadin* (pobratimstvo, moralna načela Marka Kraljevića), *Marko Kraljević i Mina od Kostura* (epski atribut junaka – verna ljubav) – selektivan je na način da izostavlja pjesme koje epskog junaka prikazuju u drugom svjetlu, kao nasilnika i moralno problematičnu osobu (npr. *Sestra Leke Kapetana*, ili *Kći kralja arapskoga*). Baviti se epskom poezijom u obrazovanju u 21. vijeku, a izostavljati feminističku perspektivu, slaveći patrijarhalnu etiku i istorijske stereotipe, ne samo da nije naučno nego je i intelektualno neodgovorno.

Drugo, način na koji autorice u tabeli paralelno porede istoriju, legendu i epiku, u vezi s Markom Kraljevićem, ispod je svih naučnih standarda. U koloni koja se odnosi na istoriju ne navode niti jedan relevantan izvor (!), pa tako u rubrici “duhovne karakteristike” stoji: “staje uz turskog sultana, u bici na Rovinama iako se bori na turskoj strani, *dušom je bio za hrišćane*” (istakao N.V.), a u rubrici *Smrt Marka Kraljevića*: “U bici na Rovinama 1395. godine. *Baš kao što je i želeo, Gospod je hrišćanima bio pomoćnik*” (istakao N.V.).

Kako neko s ovako poremećenim shvatanjem istorijske faktografije dobije priliku da bude predavač na republičkom seminaru za prosvjetne radnike, to bi se moglo saznati iz recenzija projekta. Ali, one su službena tajna direktora Avramovića, ako uopšte postoje.¹³

Ostala dva materijala (*Umetnik u doba renesanse*, Slavka Petakovića, i *Žadaci prema obrazovnim standardima u oblasti Književnost*, Ane Pejić, Kate Simić Mišić, Danijele Vujišić, Nenada Gugla) power-point su prezentacije i kao takve, iako sadrže neke netačne i površne izjave, ovdje neće biti analizirane.

Tako, više od godinu dana nakon održanog Republičkog zimskog semestra stručna javnost ne može procijeniti značaj i kvalitet onoga što se nastavnicima i profesorima ponudilo kao novo i korisno znanje i pomoć u njihovom svakodnevnom radu. Posredno, to se može učiniti prateći objavljene radove predavača u tzv. akademskom izdavaštvu (u kojem se ocjenjuju i autorima donose bodove potrebne za akademska napredovanja!).

Jedan takav rad je tekst Ljiljane Bajić,¹⁴ objavljen u zborniku *Lirski doživljaj svijeta u Ćopićevim djelima* (ured. Branko Tošović, Banja Luka, Narodna i univerzitetska

¹³ Ostala dva priloga iz ovog radnog materijala na još su nižem profesionalnom nivou.

U prijedlogu obrade nastavne jedinice Prilozi za analizu *Đulića* Jovana Jovanovića Zmaja daju se dva pisma, jedno Zmajevu *Ruži*, jedno *Ružino* Zmaju i jedna Petefijeva pjesma. I ništa više! Ni riječi o kontekstu, o vezi ponuđenih priloga s postojećim analizama u udžbenicima, o značaju tih priloga razumijevanju zbirke. A potom, prijedlog obrade nastavne jedinice Vasko Popa: *Uspravna zemlja* (analiza zbirke pesama) sastoji se od zapisa neke (vjerovatno) učeničke predstave, u kojoj učenici glume pjesnika i njegove kritičare. Ni ovdje nema konteksta, niti je objašnjeno šta novo razumijevanju Popine zbirke ovaj prilog donosi.

¹⁴ Ljiljana Bajić, prema biografiji na sajtu Filološkog fakulteta, završila je posle diplomске studije na Smeru za primenjenu lingvistiku i metodu nastave i za magistarski rad *Metodički pristup zbirci pripovedne proze* dobila je 1990. godine nagradu Vukove zadužbine iz Fonda Nikole Vučenova. Doktorsku disertaciju *Književno delo Borisava Stankovića u srednjoškolskoj nastavi* odbranila je na Filološkom fakultetu u Beogradu 1997. godine. Sada je redovni profesor na predmetu *Metodika nastave književnosti i srpskog jezika* na Katedri za srpsku književnost sa južnoslovenskim književnostima Filološkog fakulteta u Beogradu. Drži predavanja na sledećim predmetima: *Uvod u Metodiku 05*, *Metodika nastave književnosti*, *Metodika nastave književnosti i srpskog jezika*, *Metodička praksa 06*, *Metodika nastave književnosti i srpskog jezika* (izborni kurs sa prof. dr Z. Mrkalj), *Klasici srpske*

biblioteka Republike Srpske; Graz, Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz, 2013) pod naslovom *Između sna i jave u Bašti sljezove boje Branka Ćopića*.

To je doslovno i naslov njenog izlaganja kojim je Zimski seminar radno otvoren.

S tom se temom, dakle, autorica pojavljuje nakon što je tekst već objavila (što i nije neki problem, ako pretpostavimo da profesori i nastavnici ne čitaju književne zbornike, ili da im je *Tošovićev* iz nekog razloga mogao biti nedostupan) i nakon što je istu temu dva puta *naučno izlagala* na skupovima u Grazu 2013. i u Višegradu 2014. godine.¹⁵ Sam rad zaslužuje posebnu pažnju, kao primjer ispraznog, površnog, netačnog tumačenja Ćopićeve zbirke, podjednako ponižavajućeg i za slušaoce/čitaoce i za Ćopićevu umjetnost, ali još i više kao prilog analizi doprinosa akademske zajednice fašizaciji srbijanskog društva.

U uvodu stoji:

---

književnosti (izborni kurs), Internet i književnost u nastavi (koordinator izbornog kursa); Metodika nastave književnosti (master kurs sa prof. dr Z. Mrkalj); Književno delo i čitalačke kompetencije učenika (kurs na doktorskim studijama). Od 2001. do 2006. bila je po pozivu gostujući profesor na Filozofskom fakultetu u Beogradu na predmetu Metodika jezičkog obrazovanja. Učestvovala je u većem broju stručnih, domaćih razvojnih, strateških i inovacionih projekata i u međunarodnim naučnim projektima. Dugogodišnji je član Uprave Društva za srpski jezik i književnost. Obavljala je funkciju glavnog i odgovornog urednika časopisa *Književnost i jezik* od 2004. do 2012. Od 2007. godine je predsednik Saveza slavističkih društava Srbije, a od 2008. predsednik Komisije za nastavu slovenskih jezika i književnosti Međunarodnog komiteta slavista. Član je Međunarodnog komiteta slavista (potpredsednik), Nacionalnog prosvetnog saveta Republike Srbije i prodekan za nastavu Filološkog fakulteta.

Izvor: <http://www.fil.bg.ac.rs/lang/sr/katedre/srpska-knjizevnost-sa-juznoslovenskim-knjizevnostima/zaposleni/ljiljana-bajic/>

¹⁵ U Grazu, pod nazivom: *Između sna i jave* u zbirci “*Bašta sljezove boje*” Branka Ćopića (*Zwischen Traum und Wirklichkeit in Branko Ćopićs Werk “Bašta sljezove boje”*), vidi: <http://www-gewi.uni-graz.at/gralis/projektarium/Copic/Symposium2.html>

U Višegradu, pod naslovom: *Između sna i jave* u “*Bašti sljezove boje*” Branka Ćopića (*Between dream and reality in Branko Ćopić’s “The Marshmallow color garden”*), vidi: <http://www.andricevinstitut.org/en/program-naucnog-skupa-o-branku-copicu/>

U radu se ispituju poetičke opozicije koje se pojavljuju u okviru strukture *Bašte sljezove boje* Branka Ćopića. Uočava se da su binarne opozicije motiva zastupljene kako u pojedinačnoj priči (*Pohod na Mjesec, Plavi lončići*) tako i u ciklusima (*Jutra plavog sljeza, Dani crvenog sljeza*). Ova pojava tumači se na odabranim primerima, posebno na pismu Ziji Dizdareviću, u kome su suprotnosti navođene po parovima eksplicitno istaknute i u poetičkom projektu označene kao konstruktivni postupak karakterističan za delo u celini. Binarne opozicije motiva nastale su na osnovu autorski osmišljenih pojmovnih distinkcija kao što su: dobro i zlo, san i java, visina i nizina, otvoren i zatvoren prostor. Svaka od dve skupine svojstava određena je međusobnim suprotnostima, ali je, u isto vreme, opterećena neodređenostima i međusobnim prožimanjem suprotnih pojmova. (73)

U samom radu se sintagme-termini, npr. *poetičke opozicije*, nigdje ne objasne. Ne objasni se kakva je *struktura* *Bašte sljezove boje*. Odabrani primjeri odabrani su bez jasnog kriterijuma i ima ih u odnosu na broj priča malo (svega osam). Priče se analiziraju površno, impresionistički, nepažljivo i neznalački, bez tračka svijesti o temi zbirke – razočarenju pisca u rezultate revolucije. (Otuda kontrast plavo–crveno!)

236 Iskazi su kvazistručni, a zapravo ili besmisleni ili banalni. Npr.: “Bašta sljezove boje nastala je adicijom pripovedaka koje su preko tema i junaka sabrane u odgovarajuće narativne cikluse.” Fusnota koja slijedi (ali i većina drugih) u registru su srednjoškolskih bilješki (Homer, pa Marko Kraljević, Servantes, Bokačo...). Teorija na koju se autorica poziva je opšta, osnovna, onu koju svaki student mora pročitati (npr. *fokalizacija*, Kaler, But, Ženet, Prins), pa je sasvim neprimjerena naučnom zborniku i predavanju profesorima.

Osim što je stil labav i neprecizan, i ono što se njime kazuje otkriva nepažljivo ili neznalačko čitanje: “Grupisanje i spajanje pripovedaka u cikluse i njihovo objedinjavanje još više je naglašeno preko spoljašnje priče u obliku pisma Ziji Dizdareviću”, kaže autorica, pa još utvrđuje fusnotom: “Priča sa okvirom predstavlja tradicionalno sredstvo povezivanja većeg broja različitih pripovedaka, kao u delima *1001 noć, Dekameron, Kenterberijske priče*” (73).

Pismo Ziji u kompoziciji zbirke nije spoljašnja priča, pogotovo nije na način na koji su to priče u navedenim djelima svjetske književnosti. I ova nesuvislost jedini je pokušaj da se objasni šta povezuje priče u cikluse. U radu se o drugom ciklusu (*Dani crvenog sljeza*) ne kaže gotovo ništa.

Tvrđnja da je *Pismo Ziji* tekst koji se u formi pisma može čitati i kao vrsta književnog programa u kome je pisac na prigodan način izložio teorijsko načelo bipolarne tipologije, opoziciju u okviru koje je smestio poetičku i etičku dihotomiju dobra i zla, sna i jave (74) osim što je banalna u pojedini-

nostima (na *prigodan* način, SIC!), proizvoljna je i netačna: nema indicija da je Ćopić ikada formulisao neko *teorijsko načelo bipolarne tipologije*, pa se ne može tvrditi niti to da je Pismo Ziji *program* u kome je to načelo *prigodno izloženo*. Takvim se mistifikacijama obično izbjegava razgovor o suštini teksta.

A suština je, koju autoričina dobroprolazeća taktika ideološke lukavosti previđa, da su Ziju Dizdarevića ubili fašisti, i da, protivno opštem uvjerenju, oni nisu pobijeđeni. (To su *crni jahači* koji su odveli Lorku!)

Baviti se na ovaj način Ćopićevom zbirkom jeste prvi korak u relativizaciji fašističke ideologije; i budući da se događa unutar akademske zajednice, odakle se putem tzv. stručnog usavršavanja, tj. *zimskog seminara*, ministarstvenim blagoslovom spušta i u školski sistem, niz takvih koraka trasira stazu za fašizaciju društva. Revizija prošlosti koja se provodi sudskim odlukama (poput one o rehabilitaciji Draže Mihajlovića), medijskim programima (poput serije *Ravna gora* Radoša Bajića), prigodnim kulturnim programima (poput obilježavanja 70 godina oslobođenja Beograda, po scenariju Vladimira Kecmanovića) ne bi bila moguća bez ćutanja ili saučestvovanja akademske zajednice. Istina u vezi s Drugim svjetskim ratom (koji je tema najvećeg dijela Ćopićevog opusa, ne samo *Bašte sljezove boje*) nije, Avramovićevim riječima, *naučno neutvrđena*. Naprotiv, kako je to pokazala Olivera Milosavljević,¹⁶

---

16 Olivera Milosavljević, *Potisnuta istina: Kolaboracija u Srbiji 1941-1944*, Beograd, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, 2006. U knjizi autorica postavlja sebi zadatak, i u potpunosti ga ostvaruje, da iz javnih glasila koja su izlazila u Beogradu pod vladom Milana Nedića rekonstruiše njegovu ideologiju, a u vezi s njom i njegovu ulogu u Drugom svjetskom ratu. Nakon analize materijala ona tvrdi da se "sadržina propagande i aktivnosti, odnosno, ideologije i prakse vlade Milana Nedića, može svesti na nekoliko ključnih odrednica. *Nepokolebljiva vera u nemačku pobjedu* uz uverenje da će nacionalsocijalistička ideologija, sa rasnom teorijom u svojoj osnovi, određivati sudbinu buduće 'Nove Evrope', stavili su antisemitizam na centralno mesto celokupne aktivnosti kolaboracionista. Za revnosnim antisemitiskim delovanjem sledio je *antikomunizam* proistekao isključivo iz nacionalsocijalističke vizure, i na kraju, *antidemokratija* kao produkt odbacivanja svih tekovina zapadne civilizacije. Na takvim pretpostavkama građen je koncept 'Nove Srbije' u 'Novoj Evropi' kao teokratske, korporativne države. Ključni momenat u pripremama priključenja 'Nove Srbije' 'novom poretku' bilo je stvaranje nove 'fanatizovane' omladine, koja je u skladu sa zahtevima 'novog doba' trebalo da bude stvorena *vaspitanjem* u nacionalističkom duhu. S druge strane, kako se i od celokupnog društva očekivalo prilagođavanje 'novom poretku', kroz organizaciju *svakodnevnog života* tokom okupacije, može

činjenice o tom periodu u vezi sa *srpskim* učešćem na jednoj (fašističkoj) ili drugoj (antifašističkoj) strani jasne su i nedvosmislene. Milan Nedić i Branko Ćopić nisu bili saborci. Ali se može predstaviti kao da jesu, u poduhvatu preispisivanja srpskog kolektivnog pamćenja, ako se pokidaju veze između činjenica i tumačenja, na način na koji to rade profesori i profesorice poput Ljiljane Bajić.

Njen tekst završava se prividnim zaključkom:

Umetnički svet *Bašte sljezove boje* pruža povode za zanos, maštanje i sanjarenje i to, posebno, kada se ispuni mirisom proleća i bojama sleza, ili kada ga obasja požar mesečine. Njegov poetski prostor otvoren je prema visinama a granice su mu pomerene u daljinu. Ali čak i takav, umetnički svet ovog dela nije po meri i potrebama junaka jer je prisustvom jednog od njegovih aspekata često nagovešteno odsustvo drugih. Na ovom principu u *Bašti sljezove boje* razvijana je binarna opozicija motiva, pa je u svakom od dva skupa elemenata uspostavljen dinamičan i napet odnos njihovog istovremenog međusobnog suprotstavljanja ali i privlačenja i prožimanja.

238 Kao i sažetak na početku, i kraj rada je terminološki neprecizan, a osim toga i logički i strukturno nepovezan s prethodnim izlaganjem. U cjelini, njen je rad primjer teksta koji se ne bi mogao pojaviti u naučnom zborniku s međunarodnog skupa, i primjer *znanja* od kojeg polaznici stručnog usavršavanja ne mogu imati nikakve koristi.

Kriterija, dakle, nema, jer da ih ima, ili da nisu svedeni na patriotske, ovdje analizirana roba ne bi se mogla naći na akademskoj tezgi. Da kriterija ima, i da iza cijelog koncepta zaista stoji unapređenje nastave, a ne mešetarenje znanjem, sva bi izlaganja sa seminara bila redigovana, recenzirana i objavljena, i svemu bi

---

se naslutiti kakve su bile ‘vizije’ života običnih ljudi u budućoj Nedićevoj državi” (19; naglasila autorica).

U nastavku svaku od odrednica ilustruje i objašnjava navodeći veliki broj primjera. Najzad, u najobimnijem dijelu knjige daje izbor obrađene građe – vijesti i članaka iz dnevnih i sedmičnih listova i Službenih novina. “Postojao je izbor”, zaključuje Olivera Milosavljević, “kolaboracija sa fašizmom/nacizmom ili borba protiv njega. Ali danas nije ključno pitanje zašto su se 1941–1945. jedni opredelili da budu kvislinzi a drugi borci protiv fašizma. Ključno pitanje je: zašto su 2005/06. prvi postali žrtve, a drugi zločinci” (12). Indirektno, na to je pitanje već ranije dala odgovor: Zato što je to očekivana posljedica “antikomunističke histerije koja služi da prikrije odsustvo ideja, programa i sposobnosti savremene elite” (11).

prethodilo utvrđivanje obrazovnih potreba nastavnika i đaka u odnosu na različite okolnosti u kojima se školovanje odvija. Ali ih nema, jer su konvertirani u bodove, za kojima svi trče na sve strane, kalkulišući prihode i rashode. Najbolje prolaze oni koji najpametnije poslušaju. Prvo svoju robu prodaju studentima, u okviru redovne nastave, pa potom kolegama na naučnom skupu, pa na kraju opet studentima, koji su u međuvremenu diplomirali i zaposlili se kao nastavnici. Potezati pitanje o kvalitetu robe, ili o standardima kojima se ona procjenjuje, očito je unutar akademske zajednice kontraproduktivno.

Ako se ne može, zbog prikriivanja dokaza, braniti teza da su profesori koji istu robu naplaćuju dvaput (jednom iz budžeta, drugi put na *tržištu*) u sukobu interesa, pitanje se može postaviti drugačije: kako to da oko interesa nema sukoba? Kako to da niko ne vidi ništa nakaradno u sistemu koji na ovaj način akademske standarde prilagođava pijaćnim kantarima? Ili, pošto je ipak teško to ne vidjeti, zašto niko u vezi s tim ništa ne preduzima?

Zato što se takav napor ne isplati.

Naprotiv, isplati se ne osporavati ga. Nacionalizam se čini neuništivim, i pri tome lojalnost plaća sigurnom i udobnom egzistencijom. Cijena varira od savjesti do savjesti i veća je ukoliko se lojalnost iskazuje aktivno, afirmacijom tzv. *nacionalnih vrijednosti*, a najviša kad se to čini uprkos činjenicama i logici.

Isplati se, međutim, i ćutanje.

Bolje bod u karijeri nego stvarnost na grani.

To je između ostalog i razlog zašto uloga jezika i književnosti u javnom obrazovanju izmiče naučnoj pažnji naše humanistike i objašnjenje kako to da direktor jednog državnog zavoda za obrazovanje i vaspitanje, koji osporava kvalifikaciju suda u Hagu da je ubistvo preko 8000 muslimana u Srebrenici bilo genocid, nazivajući ga *osvetničkom reakcijom* i insinuirajući da je taj broj *preveličan*,¹⁷ moderira na međunarodnom simpozijumu o *Tranziciji i kulturnom pamćenju* sekcijom I2 – *Obrazovanje i udžbenici*.

Je li *Baštu sljezove boje* napisao Branko Ćopić ili Milan Nedić, to će osmoškalcima i gimnazijalcima uskoro biti sasvim nebitno i svejedno. A studentima je, sa ovakvim profesorima, čini se, svejedno već i danas.

---

17 Zoran Avramović, Srebrenica nije za školu, *Večernje novosti*, 30.6.2015. Dostupno na: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:555313-Dr-Zoran-Avramovic-Srebrenica-nije-za-skolu>